

Grip op pedagogische kwaliteit

KindeRdam Kinderopvang en het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) hebben de handen ineengeslagen bij het ontwikkelen van een digitaal zelfevaluatie-instrument voor de pedagogische kwaliteit. Inmiddels is het instrument Pedagogische praktijk in beeld (PiB) getest bij verschillende kinderopvangorganisaties. Simon Hay, die aan de wieg stond, vertelt over de opbrengsten en de *learnings*.

🗣️ Simon Hay, KindeRdam 📷 Adobestock

H

Hoe is de gemiddelde emotionele veiligheid van kinderen op deze locatie? Waar zijn we goed in als het gaat om het ondersteunen van de sociale competenties van kinderen tussen de 4 en 12 jaar oud? Geldt dat in dezelfde mate voor de groepen met kinderen van 0 tot 4 jaar oud? Hoe doen de verticale groepen het ten opzichte van de horizontale groepen? Welke specifieke verbeterpunten zijn er als het gaat om de kwaliteit van de leefomgeving op organisatieniveau? Dit zijn slechts een aantal voorbeelden van pedagogische vragen die leven binnen de kinderopvangsector. De vragen zijn helder, maar concrete en specifieke antwoorden kunnen geven blijkt lastiger. Dit heeft KindeRdam en het NJI aangezet de samenwerking aan te gaan

vanaf eind 2017 met als doel een digitaal zelfevaluatie-instrument te ontwikkelen om de pedagogische kwaliteit te kunnen monitoren in de kinderopvang. Het resultaat is de webapplicatie PiB (<https://pedagogischepraktijkinbeeld.nl/>). Uitgangspunt is dat kennis hebben van de actuele pedagogische situatie noodzakelijk is om doelgericht aan kwaliteitsverbetering te kunnen werken. Hoe was het eerst, wat hebben we ingezet, wat heeft het opgeleverd, wat betekent dit voor vervolgstappen? Het observeren van de actuele pedagogische kwaliteit op de werkvloer aan de hand van landelijk erkende pedagogische criteria geeft een organisatie ijkpunten om de voortdurende verbetercyclus effectief aan te sturen. PiB is gebaseerd op het GGD Veldinstrument en de NCKO Kwaliteitsmonitoren; het onderliggende kwaliteitsmodel is het model van pedagogische kwaliteit in de kinderopvang van Riksen-Wal-

raven. De vier wettelijke pedagogische basisdoelen zijn gestoeld op dit model.

Testen

De periode van 2018-2019 is gebruikt om PiB technisch te bouwen, bruikbaar te maken voor data-verzameling en data-opslag en om rapportages te kunnen genereren. Kinderdam heeft de eerste versies van PiB getest op alle groepen en vanaf 2019 zijn organisaties van het samenwerkingsverband KINDwijzer toegetreden als deelnemer. Vanaf eind vorig jaar zijn ook andere kinderopvangorganisaties aangesloten. Momenteel wordt PiB gebruikt bij 13 kinderopvangorganisaties: 2Samen, BSO Knoet, DAK, Humankind, Kibeo, KidsFoundation, Kinderdam, Ludens, SKA, SKH, SKSG, SRK en UN1EK. Er zijn inmiddels al meer dan 500 groepen in kaart gebracht met PiB.

Dit is dan ook een goed moment om een eerste indruk te geven van PiB. Waarom is door deelnemende organisaties gekozen voor PiB? Wat zijn hun eerste ervaringen met PiB? Dit zijn de vragen die voorgelegd zijn aan alle PiB-deelnemers.

Handvatten

Op de vraag waarom organisaties voor PiB gekozen hebben, hoorden we dat dit gedaan is om een goed beeld te kunnen krijgen van de geboden pedagogische kwaliteit én om concrete handvatten te krijgen om bij te kunnen sturen op pedagogisch handelen. Door PiB te gebruiken wordt de pedagogische kwaliteit volledig en in herkenbare taal in kaart gebracht en PiB geeft directe stuurinformatie voor pedagogisch coaches/beleidsmedewer-

kers en managers op groeps- en locatieniveau. Er is ook rapportage beschikbaar op organisatieniveau, de organisatie-benchmark. Dit levert handvatten op voor het meerjarenbeleid (op pedagogiek, professionalisering en scholing) en zorgt voor de borging van het pedagogische kwaliteitsproces. Daarnaast geeft PiB concrete handvatten voor een gezamenlijke reflectie met de pedagogisch medewerkers. Pedagogisch coach/beleidsmedewerker, manager en pedagogisch medewerkers wisselen aan de hand van pedagogische data uit waar ze trots op zijn en wat nog verbeterd kan worden. Door PiB structureel te gebruiken kan in de loop van de tijd ook gerapporteerd worden op trends in de pedagogische kwaliteit. Dit is belangrijke input voor de inhoud van het opleidingsplan en de pedagogische strategie van een organisatie. PiB is ontwikkeld door en voor de praktijk, waardoor de aanpak goed aansluit bij het primaire proces. PiB benadrukt niet alleen wat beter kan, maar ook wat al goed gaat. Dat is een prettige positieve insteek die eigenaarschap bij medewerkers faciliteert en hen enthousiasmeert.

Dialoog

Een andere reden om PiB te gebruiken is om de pedagogische dialoog met derden te faciliteren. Doordat PiB gebruikmaakt van het veldinstrument van de GGD wordt de dialoog met de toezichthouder gefaciliteerd. Je spreekt immers letterlijk dezelfde taal. Door als organisatie goed te weten wat je pedagogisch te bieden hebt aan samenwerkingspartners en waar je nog op kan verbeteren, wordt verbanden met ouders en onderwijs vergemakkelijkt.

>

Er zijn ook praktische redenen genoemd: doordat PiB webbased is, hoeven de data slechts één keer (digitaal) ingevoerd te worden. De rapportage wordt direct automatisch gegenereerd. Alle data worden direct na invoer automatisch opgeslagen op een aparte server van het Nji. Het Nji heeft veel ervaring met in de lucht houden van diverse monitors en werkt volgens de laatste AVG-normen.

Eerste ervaringen

Wat werkt goed?

- PiB geeft pedagogisch coaches/beleidsmedewerkers en managers concrete handvatten om met de pedagogisch medewerkers te reflecteren op het pedagogisch handelen. PiB maakt verbeterpunten inzichtelijk en concreet, hierdoor is het laagdrempelig voor de pedagogisch medewerkers om met de verbeterpunten aan de slag te gaan.
- PiB focust op wat goed gaat én op wat beter kan, hierdoor ontstaat een volledig en genuanceerd beeld van de geboden pedagogische kwaliteit.
- PiB maakt het mogelijk de pedagogisch medewerkers eigenaarschap te laten nemen voor kwaliteitsslagen die, op grond van de metingen, nog gemaakt kunnen worden. Dit ondersteunt het leren van elkaar, het reflecteren en gericht actie ondernemen.
- PiB heeft een cyclisch verloop, wat gelijk is aan de beleidscyclus (Plan Do Check Act). PiB is daardoor goed in te bedden in bestaande werkwijzen.
- Werken met PiB inspireert en enthousiasmeert pedagogische medewerkers om nog betere pedagogische kwaliteit te leveren. Er wordt een gesprek op gang gezet wat gaat over wat kinderen geboden krijgen en wat de pedagogisch medewerkers doen. Dit is een gesprek dat medewerkers willen voeren.
- PiB op organisatieniveau levert concrete input voor het opleidingsplan en de pedagogische strategie van de organisatie.

Er waren ook verbeterpunten. De inhoud van sommige observatie-items moet worden aangepast aan de laatste inzichten (meer gericht op educatieve kwaliteit en meer passend bij de huidige tijd). PiB betrouwbaar afnemen bleek een uitdaging. Hoe zorg je dat de observanten

dezelfde normen hanteren van wat goed en mindere goede pedagogische kwaliteit is? Ook kost het veel tijd om alle items te scoren, zeker in het begin. En verder: de observaties zijn momentopnamen, er zijn veel verschillende situaties op een dag (eet- en drinkmoment, verzorgingsmoment, vrij spel, gestructureerd spel, overgangssituatie). PiB maakt hierin geen onderscheid.

Implementatie

Enkele suggesties voor implementatie van PiB:

- Bij de eerste introductie van PiB is het belangrijk een gevarieerde vertegenwoordiging van de organisatie om tafel te hebben. Denk aan pedagogen, pedagogisch coaches, managers op locatieniveau en directie. Dit zorgt direct voor een goede discussie vanuit verschillende perspectieven en vergroot het interne draagvlak.
- Maak een implementatieplan waarin de volgende onderwerpen beschreven staan: doel, keuze hoeveelheid pilotlocaties, deelname verschillende werksoorten, wie gaan observeren (pedagogisch coaches en/of managers), welke onderdelen van PiB te scoren, wanneer en met wie PiB te evalueren.
- Begin klein met enkele locaties en slechts een gedeelte van de observatie-items. Dit levert al veel informatie op en de organisatie kan wennen aan de werkwijze. De observaties kosten in de beginfase nog veel tijd, maar naarmate meer ervaring wordt opgedaan nemen de observaties steeds minder tijd in beslag.
- De technische ondersteuning (helpdesk vanuit het Nji) werkt prettig. Schroom niet om vragen te stellen.

Doorontwikkeling

De conclusie is dat PiB goed werkt en voorziet in een behoefte, maar ook dat PiB nog doorontwikkeld moet worden. Naar aanleiding van de feedback worden aanpassingen gedaan aan de webapplicatie en wordt er een werkwijze beschreven die gebruikers ondersteunt PiB ten volle te kunnen benutten. Daarnaast is een training ontwikkeld die observanten ondersteunt betrouwbaar te scoren. Maar er blijven nog vragen onbeantwoord, bijvoorbeeld: weten we zeker dat onze resultaten een goed beeld geven van onze pedagogische praktijk? Scoren de observanten wel hetzelfde? Geeft een momentopname wel een representatief beeld?

Om antwoord te geven op deze en andere vragen heb ik besloten te promoveren op het onderwerp PiB. Kinderdam heeft me in de gelegenheid gesteld de komende jaren onderzoek te doen met als doel PiB efficiënter, effectiever en meer up-to-date te maken. Zo krijgt de kinderopvangsector een instrument in handen om grip te krijgen en te sturen op pedagogische kwaliteit. <

VANAF HEDEN IS PIB BESCHIKBAAR VOOR DE KINDEROPVANGSECTOR. PIB IS BIJ UITSTEK EEN HANDVAT VOOR PEDAGOGISCH COACHES/BELEIDSMEDEWERKERS. INTERESSE OF VRAGEN: ARIËNNE OORTWIJN (A.OORTWIJN@NJI.NL).